श्री लाल बहादुर शास्त्री राष्ट्रीय संस्कृत विश्वविद्‌यालय
(केंद्रीय विश्वविद्‌यालय)
बी-04, कुतुब सांस्थानिक क्षेत्र कटवारिया सराय, नई दिल्ली-110016

<u>सत्यापन प्रमाणपत्र</u>

प्रमाणित किया जाता है कि शिक्षापीठ द्वारा संचालित शिक्षाशास्त्र, ~~एवं~~ शिक्षाचार्य एवं विद्यावारिधि (षड्मासीय) पाठ्यक्रम का सी.ओ., पी.ओ., पी.एस.ओ. ~~एवं एल.ओ.~~ का कार्य पूर्ण है।

विभागाध्यक्ष हस्ताक्षर

नाम: Rachna Verma Mohan

दिनांक: 30-8-2024

सत्यापित
VERIFIED

09/09/24

कुलसचिव / Registrar
श्री लाल बहादुर शास्त्री राष्ट्रीय संस्कृत विश्वविद्यालय
Shri Lal Bahadur Shastri National Sanskrit University
बी-4, कुतुब सांस्थानिक क्षेत्र, नई दिल्ली-110016
B-4, Qutub Institutional Area, New Delhi-110016

संस्कृतानुवाद:
शिक्षाचार्यस्य कार्यक्रमपरिणामा:

शिक्षाचार्यपाठ्यक्रमस्योद्देश्यमस्ति योग्यानां सक्षमानाञ्च शिक्षकप्रशिक्षकाणां सज्जीकरणम् । ये शिक्षायां विशेषतः संस्कृतशिक्षाक्षेत्रे योगदानाय सक्षमाः भविष्यन्ति । अस्य कार्यक्रमस्य छात्रेभ्यः अपेक्षा क्रियते यत् ते शिक्षासम्बद्धविविधसमस्यानां सन्दर्भे गाम्भीर्येण चिन्तनं कुर्युः, ज्ञानस्य संश्लेषणमेकीकरणञ्च कुर्य: एवञ्च तं ज्ञानं जीवनस्य यथार्थस्थितिभ्यश्च योजयेयु: । छात्राणां मध्ये शोधक्षमतायाः विकास: अपि अस्य कार्यक्रमस्य केंद्रबिंदु: अस्ति। अमुं द्विवर्षात्मकं शिक्षाचार्यकार्यक्रमं समाप्य छात्रा: सक्षमाः भविष्यन्ति ।

Po1: आलोचनात्मकं पठनम्

- ❖ प्रत्येकस्मिन् विषये निर्धारितानां पुस्तकानां गभीरतयाऽध्ययनम् अवगमनञ्च कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति।
- ❖ व्यापकरूपेण ऑनलाइन / ऑफलाइन माध्यमेन पठनकौशलविकासने शक्याः भविष्यन्ति ।
- ❖ शिक्षायाः विविधसमस्यानामवगमनाय विभिन्नव्याख्यात्मकतकनीकीनामुपयोगं कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति ।

Po2 : आलोचनात्मकं चिन्तनम्

- ❖ शिक्षायाः दार्शनिक-सामाजिक-मनोवैज्ञानिकपक्षाणां सन्दर्भे गभीरतया विचारयेयुः एवञ्च वास्तविकजीवनस्थितिषु एतेषां सैद्धान्तिकज्ञानस्योपयोगं कर्तुं शक्याः भविष्यन्ति ।
- ❖ शिक्षायाः समसामयिकविषयेषु चर्चया चिन्तयितुं सक्षमा: भविष्यन्ति।
- ❖ प्रमुखविचारकाणां विचाराणां योगदानस्य च आलोचनात्मकं परीक्षणं कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति ।
- ❖ मनोवैज्ञानिकवास्तविकजीवनविधिषु पर्यावरणशिक्षायाः ज्ञानस्य संश्लेषणमेकीकरणञ्च कर्तुं सक्षमा: भविष्यन्ति। छात्राणां समस्यासमाधानावसरे मार्गदर्शनपरामर्शयोः ज्ञानस्य एकीकरणे सक्षमा: भविष्यन्ति।

Po3: ज्ञानस्य एकीकरणम्

- ❖ शिक्षायाः विविधेषु यथा- मनोविज्ञान-शिक्षक शिक्षा - संस्कृत शिक्षा -मूल्य शिक्षा - मानवाधिकारादिषु परिलक्षितज्ञानस्य वर्तमानस्थितेः अध्ययनं कर्तुं एवञ्च प्राचीनभारतीयपरिप्रेक्ष्येऽपि एकीकरणं कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति ।
- ❖ विविधप्रकारकज्ञानस्य एकीकरणं कृत्वा बहु-विषयकावगमनक्षमतायाः विकासं कर्तुं शक्याः भविष्यन्ति ।
- ❖ शिक्षायां मनोविज्ञान -दर्शन - प्रौद्योगिकी - संस्कृतभाषा एवं एतस्याः पद्धतिः - पर्यावरण-मार्गदर्शनं परामर्शश्चादिविषयेषु निहितज्ञानस्य एकीकरणे समर्थाः भविष्यन्ति ।
- ❖ अंर्तविषयकसंगोष्ठीषु भागग्रहणाय शोधपत्राणां सज्जीकरणं प्रस्तुतीकरणञ्च कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति ।
- ❖ बहुविषयकान्तर्दृष्टिमुपयुज्य शोधप्रबन्धनिमित्तं समस्यानां चयनं कर्तुं शक्याः भविष्यन्ति ।

Po4 : सम्प्रेषणकौशलम्

- ❖ विषयस्य सन्दर्भानुगुणं प्रकृत्यनुरूपञ्च लेखनस्य क्षमतां विकासितुं समर्थाः भविष्यन्ति ।
- ❖ अनुभवजन्यदार्शनिकशोधपरिप्रेक्ष्ये शैक्षणिक-अकादमिकलेखने कौशलसम्पादने समर्थाः भविष्यन्ति ।
- ❖ भाषाशिक्षा विशेषतः संस्कृतभाषामाध्यमेन तार्किकरीत्या उचितप्रकारेण संवादकरणे समर्थाः भविष्यन्ति ।
- ❖ प्रदत्तकार्यमाध्यमेन लेखनक्षमतायाः विकासने दक्षाः भविष्यन्ति ।
- ❖ प्रत्येकस्मिन् विषयसम्बद्धप्रस्तुतीनां माध्यमेन वाक्क्षमतायाः वर्धने सक्षमा: भविष्यन्ति ।

P05: अनुसन्धानाभिरुचिः

- ❖ विशेषरूपेण संस्कृतशिक्षायाम् अनुसन्धानसमस्यायै आलोचनात्मकं विद्वतापूर्णञ्च प्रश्नकरणे रुचिं विकासयितुं समर्थाः भविष्यन्ति।
- ❖ सम्बद्धसाहित्यस्य समीक्षायै उपर्युक्तस्रोतसामभिज्ञानं कर्तुं शक्याः भविष्यन्ति।
- ❖ गुणात्मक-मात्रात्मकयोः अनुसन्धानेषु एतेषां स्रोतसामभिज्ञानसन्दर्भे मूलकर्माणां सज्जीकरणे समर्थाः भविष्यन्ति।
- ❖ विशिष्टसमस्यायै उचितानुसन्धानपद्धतीनां क्रियान्वितीकरणे दक्षाः भविष्यन्ति।
- ❖ उपकरणानां निर्माणे सर्वेषाम् आवश्यकसोपानानां पालनं कृत्वा अनुसन्धानोपकरणानामुपयोगं निर्माणञ्च कर्तुं शक्याः भविष्यन्ति ।
- ❖ प्रदत्तविश्लेषणस्य सांख्यिकीयगुणात्मकतकनीकानामुपयोगे क्षमताविकसने दक्षाः भविष्यन्ति ।
- ❖ विविधप्रकारकशोधप्रतिवेदननिमित्तं लेखनकौशलसम्पादने सिद्धाः भविष्यन्ति ।

P06 : वैश्विकनागरिकरूपेण भूमिका

- ❖ वैश्विकनागरिकरूपेण विश्वे तेषां भूमिकायाः आलोचनात्मकं विश्लेषणकरणे दक्षाः भविष्यन्ति ।
- ❖ भारतीयसंविधाने उल्लिखितानि मूल्यानि मनसि निधाय अंतर-सांस्कृतिकसाहित्यम् संस्कृतिं च प्रति जागरूकतां विकासयितुं सक्षमाः भविष्यन्ति।
- ❖ बहुपक्षेषु व्यक्तित्वविकासे योगस्य सामाजिकमनोवैज्ञानिकाराणां व्याख्यां कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति ।
- ❖ अन्यैः जनैः सह सम्मानेन साहाय्यं कर्तुं रचनात्मकशिक्षणविधीनामुपयोगमाध्यमेन दलेषु कार्यं कर्तुं सक्षमाः भविष्यन्ति।
- ❖ मूल्ययोगशिक्षयोः माध्यमेन व्यक्तिगतजीवने उच्चतमनैतिकस्तरं निर्मातुं शक्याः भविष्यन्ति ।

शिक्षाचार्यकार्यक्रमस्य विशिष्टपरिणामाः

अमुं शिक्षाचार्यकार्यक्रमं पूरयित्त्वा छात्राः

Pos 1. - शैक्षिकपरम्पराणां दार्शनिकसमाजशास्त्रीययोः आधारसम्बन्धे चिन्तनक्षमतां विकासयितुं समर्थाः भविष्यन्ति ।

Pos 2. - शिक्षायाः मनोवैज्ञानिकाधारावधारणासु अन्तर्दृष्टिं विकासयितुं समर्थाः भविष्यन्ति ।

Pos 3. - संस्कृतशिक्षाम् समृद्धयितुम् अनुसन्धानस्य विविधप्रकाराणामुपयोगे स्वीययोगदानम् प्रदद्युः, अनुसंधानोपकरणानि निर्मातुम् दक्षाः भविष्यन्ति। प्रदत्तविश्लेषणाय उचितसांख्यिकीयविधीनाम् क्रियान्वयनं कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति ।

Pos 4. - शिक्षणाधिगमप्रक्रियायाम्" शैक्षिकप्रोद्यौगिक्याः अनुप्रयोगे क्षमतां विकासयितुं सूचनासम्प्रेषणतकनीक्याः अनुप्रयोगे च दक्षाः भविष्यन्ति ।

Pos 5. - शिक्षकशिक्षायाः गुणवत्तां वर्धयितुं नियामकनिकायैः सह विविधशिक्षकशिक्षासम्बद्धसंस्थानां भूमिकायाः कार्याणाञ्च आलोचनात्मकं निरीक्षणं कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति ।

Pos 6. - शैक्षिकमार्गदर्शनपरामर्शयोः सेवाप्रदानावसरे कौशलानां प्रदर्शने दक्षाः भविष्यन्ति ।

Pos 7. - पर्यावरणेन सह मैत्रीभावं, पर्यावरणक्षरणसंरक्षणसमस्याः प्रति संवेदनशीलाः भविष्यन्ति।

Pos 8. - विविधराष्ट्राणां शिक्षाप्रणाल्याः प्रकृतिं संरचनाञ्चावगमने कुशलाः भविष्यन्ति ।

Pos 9.- प्राथमिकमाध्यमिकशिक्षयोः पाठ्यक्रमेषु शिक्षकसज्जता सम्बद्धावधारणानां, सामग्रीसंघटनस्य, आवश्यकसंसाधनानां, मुद्दानां समस्यानाञ्चालोचनात्मकं निरीक्षणं चिन्तनं कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति।

Pos 10. - प्राथमिकमाध्यमिकयोः स्तरयोः पाठ्यक्रम-पाठ्यचर्या-पाठ्यपुस्तक-अन्यशिक्षणसाग्रीणां सज्जीकरणं रचनाञ्च कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति ।

Pos 11. - शैक्षिकयोजनाकार्तृणां प्रशासकानां नेतृणाञ्च भूमिकायाः विश्लेषणं कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति।
प्राथमिकमाध्यामिकयोः स्तरयोः गुणवत्ताप्रबन्धनं , संस्थानस्य एसडब्ल्यूओसी विश्लेषणादिकं बोधयितुं कौशलानि विकासयितुं समर्थाः भविष्यन्ति ।

Pos 12. - प्राथमिकमाध्यमिकयोः स्तरयोः अवगमनमूल्याङ्कनप्रक्रियायाः वर्णनं कुर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति ।

Pos 13. - संस्कृतशिक्षायाम् अनुसन्धानस्य क्षेत्राणि गन्तुं समर्थाः भविष्यन्ति।

Pos 14. - भारतीयपरिप्रेक्ष्ये मूल्यशिक्षाम् अवगन्तुं समर्थाः भविष्यन्ति।

Pos 15. - योगस्य सामाजिक-मनोवैज्ञानिकपक्षाणां व्याख्यां कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति ।

PoS 16. - समावेशी-शिक्षायाः अवधारणाम् एवञ्चास्यां समागताः बाधाः दूरीकर्तुं वैज्ञानिकोपायान् अवगन्तुं एवञ्च विविधावश्यकतायुक्तबालानां शैक्षिकसमस्याः दूरीकर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति।

PoS 17. - वर्तमानपरिप्रेक्ष्ये मानवाधिकारशिक्षायाः महत्त्वमवगन्तुं समर्थाः भविष्यन्ति।

Pos 18. - दूरस्थशिक्षापद्धत्याः महत्त्वमुपयोगिताञ्च ज्ञातुं दक्षाः भविष्यन्ति।

Pos 19. - मनोवैज्ञानिकोपकरणानां तकनीकीनाञ्च प्रशासने दक्षतां प्राप्तुं योग्याः भविष्यन्ति एवञ्च प्रतिवेदनलेखने सक्षमाः भविष्यन्ति।

Pos 20. - बहुविषयकसंगोष्ठीषु भागग्रहणाय शोधपत्रलेखनं प्रस्तुतीकरणञ्च कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति।

Pos 21. - संस्थागतयोजनम्/क्षेत्रीयप्रशिक्षणकार्यं कर्तुं एवञ्च शोधप्रन्धसारांशस्य प्रतिवेदनस्य च सज्जीकरणे दक्षाः भविष्यन्ति।

शिक्षाचार्यस्य पाठ्यक्रमस्य परिणामाः (Cos सीओएस)

प्रथमसत्रम्

प्रथमसत्रस्य समाप्तेरनन्तरं छात्राः

पाठ्यक्रमपरिणामाः

1. शिक्षायाः दार्शनिकपरिप्रेक्ष्यम्

(i) भारतीयपाश्चात्ययोः दर्शनपरिप्रेक्ष्ये शिक्षायाः प्रकृतिं दर्शनञ्चावगन्तुं पारङ्गताः भविष्यन्ति।

(ii) भारतीयपाश्चात्ययोः दर्शनस्य विभिन्नविचाराणां परिप्रेक्ष्ये शैक्षिकमुद्दानामालोचनात्मकं विश्लेषणं कर्तुं सक्षमाः भविष्यत्ति।

(iii) शैक्षिकावधारणानां, प्रतिमानानां विचाराणाञ्च आलोचनात्मकं परीक्षणं कर्तुं दक्षाः भविष्यन्ति।

(iv) मूल्यशिक्षायाः एवम् एतस्याः विविधपक्षाणां शान्तिशिक्षां प्रति च संवेदनशीलतां विकासयितुं शक्याः भविष्यन्ति।

2. शिक्षार्थी एवम् अधिगमस्य मनोविज्ञानम्

5. शिक्षा, शिक्षार्थी एवं अधिगमस्य विश्लेषणावगमनयोः भारतीय एवं पाश्चात्यमनोवैज्ञानिकावधारणानां सन्दर्भे सम्बधस्य परिप्रेक्ष्यं विकासयितु दक्षाः भविष्यन्ति।

6. सामाजिकशिक्षा, सामाजिकानुभूतिः दक्षताकौशलानि चावगन्तुं सक्षमाः भविष्यन्ति ।

7. भारतीय एवं पाश्चात्यदृष्टिकोणे स्वीकृतानामवधारणानां विषये एवं च अनुभूति - प्रेरणा- रचनात्मकतासन्दर्भे केन्द्रितपरिप्रेक्ष्यं विकासयितुं क्षमाः भविष्यन्ति ।

(3) शैक्षिकानुसन्धानप्रविधिः

8. शैक्षिकानुसन्धानस्य अवधारणा प्रकारान् सोपानानि चावगन्तुं दक्षाः भविष्यन्ति ।

9. शैक्षिकानुसन्धानसमस्या-चर-परिकल्पनाना अवधारणाः अवगगन्तुं समर्थाः भविष्यन्ति ।

10. गुणात्मक-मात्रात्मक-मिश्रितानुसन्धानविधीनां मध्ये भेदावगमने समर्थाः भविष्यन्ति ।

11. गुणात्मक-मात्रात्मकयोः अनुसन्धानस्य जनसंख्याया: न्यादर्शस्य चयने भेदस्यावधारणां ज्ञातुं सक्षमा: भविष्यन्ति ।

12. अनुसन्धानस्योपकरणानामुपयोगनिर्माणञ्च कर्तुं सक्षमाः भविष्यन्ति ।

(4) शैक्षिकप्रौद्योगिकी

13. शैक्षिकप्रोद्यौगिक्याः अवधारणा - प्रकार – दृष्टिकोणावगमने सक्षमा:भविष्यन्ति ।

14. महत्त्वपूर्णशिक्षणप्रतिमानस्य सिद्धान्तानां वर्णनं कर्तुं शिक्षणाधिगमप्रबन्धनस्य चतुर्णां घटकानां योजनायोजन-नेतृत्व-नियंत्रणादि प्रयोगसन्दर्भे अन्तर्दृष्टिं विकासयितुं समर्था: भविष्यन्ति।

16. क्रमादेशितशिक्षणस्यावधारणाविषये अवगमनक्षमतां विकासयितुं दक्षा: भविष्यन्ति। एतस्य सिद्धान्तान्, प्रकारान्, सञ्जीकरणप्रक्रियाञ्चावगमिष्यन्ति ।

17. डिजिटलशिक्षणमवगमिष्यन्ति एवञ्च तस्योपयोगं कर्तुं सक्षमा भविष्यन्ति।

प्रायोगिकम्

18. भारतीयाधुनिकयोः दार्शनिकानां शैक्षिकविचाराणामालोच-नात्मकविश्लेषणं कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति।

19. व्यवहारवाद - संज्ञानात्मकवाद-रचनावादस्य प्रमुखविचारान् कर्तुं सक्षमा: भविष्यन्ति ।

20. एकस्य शोधोपकरणस्थनिर्माणं कर्तुं सक्षमा: भविष्यन्ति।

21. शिक्षणसामग्र्याः सञ्जीकरणं प्रस्तुतीकरणञ्च कर्तुं पारयिष्यन्ति।

22. साप्ताहिककक्षासंगोष्ठीषु अन्तःविषयकसशोधनपत्रप्रस्तुतीकरणं कर्तुं सक्षमाः भविष्यन्ति ।

द्वितीयसत्रम्

द्वितीयसत्रस्य समाप्तेरनन्तरं छात्राः सक्षमाः भविष्यन्ति

पाठ्यक्रमस्य परिणामाः

(5) शिक्षायाः समाजशास्त्रीयपरिपेक्ष्यम्

1. समाजशास्त्रीयपरिप्रेक्ष्ये, भारतीयसमाजस्य समस्यानां परिप्रेक्ष्ये आलोचनात्मकविश्लेषणं कर्तुं सक्षमाः भविष्यन्ति।

2. चर्चया शिक्षायाः समसामायिकमुद्राणां विषये चिन्तनं कर्तुं सक्षमाः भविष्यन्ति ।

3. भारतीयसमाजस्य समसामयिकसमस्याः यथा शैक्षिकावसराणां - भेदभावस्य, लिङ्गानुपातस्य, समुदायस्य / समर्थाः असमानतां क्षेत्रवादेन सम्बद्धानां मुद्दानां सन्दर्भे चिन्तनाधारितपरिप्रेक्ष्यं विकासयितुं तत्पराः भविष्यन्ति ।

(6) बुद्धि-व्यक्तित्व - परामर्शस्य च मनोविज्ञानम्

4. शिक्षणाधिगमस्य प्रभावीप्रणालीनां कृते एवञ्च संरचनानिर्माणाय वर्तमानस्य बुद्धिमत्ताया: व्याक्तित्वसिद्धान्तानां च सन्दर्भे केन्द्रितपरिप्रेक्ष्यं विकासयितुं सक्षमा: भविष्यन्ति।

5. विभिन्नसंज्ञानात्मकक्षमतायाः विभिन्नोपायानां प्रयोगं कुर्युः।

6. अन्तर्द्वन्द - समायोजनप्रक्रिया-रक्षातन्त्र - तनावप्रबन्धनादीनां प्रविधीनाम् उपयोगमवगन्तुं क्षमतायाः विकसने सक्षमाः भविष्यन्ति।

7. शिक्षणसंस्थानेषु मार्गदर्शनपरामर्शयोः विभिन्नविधीनां प्रभाविरूपेण प्रयोगम् उपयोगं कर्तुं शक्याः भविष्यन्ति ।

8. भारतीयमनोविज्ञानस्य आधारभूतावधारणानां सन्दर्भे बुद्धिव्यक्तित्व -समायोजनादिविषये केन्द्रीयपरिप्रेक्ष्यं विकासयितुं समर्थाः भविष्यन्ति ।

(7) शैक्षिकशोधे प्रदत्तविश्लेषणं प्रतिवदनं च

9. शक्षिकानुसन्धाने प्रदत्तविश्लेषणे आवश्यककौशलानि विकासयितुं क्षमा: भविष्यन्ति।

10. शैक्षिकानुसन्धाने प्रदत्तस्य विभिन्नस्रोतसां निर्धारणं कर्तुं सक्षमा: भविष्यन्ति।

11. प्रदत्तविश्लेषणस्य सांख्यिकीयगुणात्मकप्रविधीनानामुपयोगे क्षमताःविकासयितुं सिद्धाः भविष्यन्ति ।

12. विविधप्रकारस्य प्रारूपाणि शोधप्रतिवेदनानि यथा - लघुशोधप्रबन्धः, शोधप्रबन्धः, संगोष्ठीपत्रं, शोधलेखा: इत्यादीनां लेखनाय कौशलस्य विकास कर्तुं तत्पराः भविष्यन्ति ।

(8) अध्यापकशिक्षा / शिक्षकशिक्षा

13. शिक्षकशिक्षायाः समस्यानां निराकरणाय आलोचनात्मकपरिप्रेक्षं विकासयितुं समर्थाः भविष्यन्ति ।

14. शिक्षकशिक्षायाः विविधस्तरेषु शिक्षकप्रशिक्षणस्य समन्वयस्य समग्रदृष्टिकोणमवगन्तुं सक्षमाः भविष्यन्ति ।

15. शिक्षकशिक्षायाः सेवापूर्वसेवाकालीनविधिषु प्रणालिषु चापेक्षितपरिष्कारं प्रति संवेदनशीलाः भविष्यन्ति ।

16. विभिन्नराष्ट्राणां शिक्षकशिक्षया सह तुलनां कर्तुं भारतीयसन्दर्भे तासां निहितार्थमवगन्तुं समर्थाः भविष्यन्ति।

प्रायोगिकम्

17. अनुभवजन्यस्य दार्शनिकानुसन्धानपरिप्रेक्ष्ये शैक्षणिक-अकादमिकलेखने कौशलानि विकासयितुं समर्थाः भविष्यति।

18. मनोवैज्ञानिकपरीक्षणानि प्रबन्धनं /संचालनं कर्तुं एवञ्च प्रतिवेदनानि लिखितुं समर्थाः भविष्यन्ति।

19. शोधसारांशस्य सज्जीकरणं प्रस्तुतीकरणञ्च कर्तुं समर्था: भविष्यन्ति।

20. शिक्षाशास्त्री / BEd कक्षा: पाठयित्तुं समर्थाः भविष्यन्ति ।

21. साप्ताहिककक्षाषु संगोष्ठीषु अन्तःविषयकसंगोष्ठीपत्राणि सज्जीकर्तुं प्रस्तुतीकरणे च समर्था: भविष्यन्ति।

तृत्तीय सत्रम्

तृत्तीयसत्रस्य समाप्तेरनन्तरं छात्राः

9-1 प्रारम्भिकशिक्षा

1. प्रारम्भिकस्तरे विद्यालयस्य प्रभावि योजनाया: एवं प्रबन्धने च कौशलानि विकासयितुं सिद्धाः भविष्यन्ति ।

2. प्रारम्भिकपरीक्षायाः समकक्षसंस्थानेषु सम्बन्धानां वैचारिकावगमनक्षमतायाः विस्तारं कर्तुं सिद्धाः भविष्यन्ति ।

3. आवश्यक्ताऽऽधारितपाठ्यक्रमस्य अनुदेशनात्मकरणनीतीनां निर्माणसन्दर्भे कौशलानि विकासयितुं सिद्धाः भविष्यन्ति।

4. प्रारम्भिकस्तरे कार्यक्रमाणां गुणवत्ताया: सुनिश्चितीकरणाय नवीनकौशलानामुपयोगाय प्रोत्साहयितं सिद्धाः भविष्यन्ति।

9-2 माध्यमिकशिक्षा

5. माध्यमिकशिक्षासंस्थानां प्रकारणानि रणाह्वानानि समाधातुं कुशलाः भविष्यन्ति ।

6. माध्यमिकस्तरीयसंस्थानेभ्यः संचालितानां हस्तक्षेपनां कार्यक्रमाणां प्रभावीकार्यान्वियनार्थं कौशलानि विकासयितुं सिद्धा: भविष्यन्ति।

7. माध्यमिकस्तरीयशिक्षायाः गुणवत्तां प्रति संवेदनशीलाः भविष्यन्ति ।

8. नवीनपरिवर्तनं प्रति मानसिकतायुक्तशिक्षकाणां सज्जीकरणं कर्तुं समर्था: भविष्यन्ति ।

10 ए-1 प्रारम्भिकशिक्षायां पाठ्यक्रमविकासः

10 वी-1 माध्यमिकशिक्षाया पाठ्यक्रमविकासः

9. प्रारम्भिकमाध्यमिकस्तरयोः आधारभूततत्वानि नियमान् चावगन्तुं समर्थाः भविष्यन्ति ।

10. प्रारम्भिकस्तरे पाठ्यक्रमविकासस्य सोपनानि यथा-योजना- विकास - निर्माण - कार्यान्वियन – मूल्यांकनञ्चावगन्तुं समर्था: भविष्यन्ति।

11. प्राथमिकमाध्यमिकस्तरयोः कस्यापि विषयस्य पाठ्यक्रमनिर्माणे समर्थाः भविष्यन्ति ।

12. राष्ट्रीयपाठ्यचर्यारूपरेखाऽनुगुणं" प्रारम्भिकमाध्यमिकस्तरयो: शिक्षायाः पाठ्यक्रमस्य मूल्याङ्कनं कुर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति।

10 ए- II प्रारम्भिकशिक्षायां शैक्षिकप्रबंधनं नेतृत्वञ्च

10 व- माध्यमिकशिक्षाया" शैक्षिकप्रबन्धनं नेतृत्वञ्च

13. प्रारम्भिकमाध्यमिकस्तरयोः शैक्षिकप्रबन्धनस्य संस्थागतयोजनाया: विकासपर्यावरणीयावधारणाः चावगच्छेयुः ।

14. प्रारम्भिकमाध्यमिकस्तरयोः नेतृत्वशैलीन् प्रकारान् चावगन्तुं समर्था: भविष्यन्ति।

15. प्रबन्धनस्य योग्यतानिर्माणस्य नवीनावधारणा: अवगन्तुं समर्था: भविष्यन्ति एवं च प्रारम्भिकमाध्यमिकशिक्षयो: स्तरे एतासामवधारणानामुपयोगं कर्तुं शक्या: भविष्यन्ति।

16. प्रारम्भिकमाध्यमिकशिक्षयोः सम्बद्धान् नियमान् विनियमान् संस्थागतकार्यक्रमान् चावगन्तुं समर्थाः भविष्यान्ति ।

10 ए- III प्रारम्भिकशिक्षायाम् अधिगमाऽकलनम्

10 बी- III माध्यमिकशिक्षायाम् अधिगमाऽकलनम्

17. प्रारम्भिकमाध्यमिकशिक्षायां मापन-आकलन-मूल्याकनानां च वैचारिकज्ञानं प्राप्तुं समर्थाः भविष्यन्ति ।

18. प्रारम्भिकमाध्यमिकस्तरे संज्ञानात्मकानाम् असंज्ञानात्मकानाञ्च क्षमतानां मूल्याङ्कनायै उपकरणानां प्रयोगकरणे समर्था: भविष्यन्ति ।

19. प्रारम्भिकमाध्यमिकशिक्षायां कस्मिन्नपि विषये उपलब्धिपरीक्षणनिर्माणाय कौशलं विकासयितुं समर्था: भविष्यन्ति ।

20. प्रारम्भिकमाध्यमिकशिक्षायां सततव्यापकयोः मूल्याङ्कनस्य प्रारूप-कार्ययोजनयोः उपयोगं कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति ।

संस्थासम्बद्धता

छात्राः चतुस्सप्ताहार्थम् एकेन शिक्षकशिक्षासंस्थानेन एवम् एकेन विशेषज्ञताऽधारितसंस्थानेन सह संयुक्ताः भविष्यन्ति। स्वीयक्षेत्रस्य इंटर्नशिप / संस्थानानुलग्नककार्यक्रमपूरणे छात्राः सक्षमा: भविष्यन्ति

21. साप्ताहिकरूपेण प्रतिवेदनं सज्जीकर्तुम् एवञ्च प्रस्तुतीकरणस्य निरीक्षणं कर्तुं सिद्धाः भविष्यन्ति ।

22. अन्ते संलग्नसंस्थानां प्रारूपनिर्माणसामर्थ्यं प्राप्स्यन्ति।

23. संलग्नसंस्थानामनुभवाधारेण गतिविधीनां कार्यक्रमाणाञ्च प्रतिवेदनं निर्मातुम् एवञ्च प्रस्तुतीकरणं कर्तुं समर्था: भविष्यन्ति ।

24. संलग्नसंस्थानां प्रशासनिकसंरचनाया: कार्याणां च सन्दर्भे प्रतिवेदनं प्रस्तोतुं समर्थाः भविष्यन्ति ।

25. संलग्नसंस्थानामनुभवाधारेण चिन्तनयुक्तप्रतिवेदनं सज्जीकर्तुं तथा च तस्य प्रस्तुतीकरणञ्च कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति ।

प्रायोगिकम्

26. स्वीयविशेषज्ञताक्षेत्रेण सह सम्बद्धानां द्वयोः राष्ट्रियराज्यस्तरीयसंस्थानयो: पाठ्यक्रमस्य तुलनात्मकमध्ययनं कर्तुं समर्था: भविष्यन्ति।

27. स्वीयविशेषज्ञताक्षेत्रेण सह सम्बद्धानां द्वयोः राष्ट्रियराज्यस्तरीयसंस्थानयोः प्रबन्धनस्य तुलनात्मकमध्ययनं कर्तुं सिद्धाः भविष्यन्ति ।

28. स्वीयविशेषज्ञताक्षेत्रेण सह सम्बद्धानां द्वयोः राष्ट्रियराज्यस्तरीयसंस्थानयोः प्रशासनस्य तुलनात्मकमध्ययनं कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति ।

29. विद्यालयसम्बद्धता कार्यक्रमकाले सप्ताहे एकवारं शिक्षाशास्त्री-बी.एड-छात्राणां निरीक्षणं कर्तुं सिद्धाः भविष्यन्ति।

30. साप्ताहिककक्षासङ्गोष्ठीषु अन्तःविषयकं सङ्गोष्ठीपत्रं निर्मातुं प्रस्तुतीकरणञ्च कर्तुं सिद्धाः भविष्यन्ति ।

चतुर्थसत्रम्

चतुर्थसत्रे छात्राः अध्ययनं कृत्वा एतेषु सक्षमाः भविष्यन्ति -

(11) संस्कृतशिक्षा

1. संस्कृतशिक्षायाः क्षेत्रमवगन्तुं समर्थाः भविष्यन्ति।
2. संस्कृतशिक्षायाः विकासं समस्याश्चावगन्तुं सिद्धा: भविष्यन्ति
3. संस्कृतशिक्षायाम् अनुसन्धानस्य क्षेत्राणामन्वेषणं कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति।
4. संस्कृतशिक्षायां संस्कृतेन सम्बद्धानां संस्थानां भूमिकां ज्ञातुं सिद्धा: भविष्यन्ति ।
5. संस्कृतशिक्षायाः क्षेत्रे नवीनविकासेन सह परिचिताः भविष्यन्ति ।

12-1 मूल्यशिक्षा

6. भारतीयसंस्कृतौ परम्परायां च निहितां मूल्यानां प्रक्रियां निर्धारयितुं संवेदनशीलाः भविष्यन्ति
7. वर्तमानपरिदृश्ये येषामुल्लेखः अद्यतनभारतीयसाहित्ये प्राप्यते, तादृशानां मूल्यानां' प्रयोगाय आत्मानं प्रेरयिष्यन्ति ।
8.भारतीयसंविधाने निहितानां मूल्यानां संवर्धनायावश्यककौशलानि विकासयितुं सिद्धाः भविष्यन्ति ।

12-2 योगशिक्षा

9. योगदर्शनस्याध्यामिकाधारान् अवगन्तुं समर्थाः भविष्यन्ति
10. शारीरिक-मानसिकसमन्वयात्मकरूपेण आध्यात्मिकोपलब्धौ योगस्य प्रासङ्गिकतामवगन्तुं सिद्धाः भविष्यन्ति।
11. बहिर्मुखीव्यक्तित्वस्य विकासे योगस्य सामाजिक-मनोवैज्ञानिकाधाराणां व्याख्यां करिष्यन्ति ।
12. योगस्य वैज्ञानिकप्रकृतौ एवञ्च अस्योपशामकक्षमतायामन्त-र्दृष्टिं विकासयितुं समर्थाः भविष्यन्ति ।

12- 3 प्राचीनशिक्षायाः दर्शनम् इतिहासश्च

13. प्राचीनशिक्षायाः ऐतिहासिकपरिप्रेक्ष्यस्याध्ययनं कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति।
14.भारतीयशिक्षायाः दार्शनिकमस्य ऐतिहासिकस्य परिप्रेक्ष्ये शिक्षायाः वर्तमानसमस्यानामालोचनात्मकावगमनक्षमतां विकासयितुं सिद्धा: भविष्यन्ति।
15. वर्तमानपरिदृश्ये भारतीयदर्शने निहितयोः विधिमूल्ययो: निरीक्षणं कर्तुं सक्षमाः भविष्यन्ति ।
16 .भारतीयसाहित्ये निहितलोकप्रियव्यवस्थायाः मूल्यानाञ्चालोचनात्मकविश्लेषणं करिष्यन्ति ।

12-4 मानवाधिकारशिक्षा

17. मानवाधिकारशिक्षायाः अवधारणा आवश्यकता- महत्त्वादिविषये ज्ञास्यन्ति ।
18. भारते मानवाधिकाराणां विकासं संविधाने वार्णितान् अधिकारान् चावगन्तुं समर्थाः भविष्यन्ति ।
19. मानवाधिकारशिक्षायाः विभिन्नशिक्षणविधीनामुपयोगं करिष्यन्ति।
20. मानवाधिकारशिक्षायां विभिन्न संस्थानानां भूमिकां संसाधनानि चावगमनं करिष्यन्ति ।

12-V दूरस्थशिक्षा

21. दूरस्थशिक्षायाः प्रकृतिमावश्यकताञ्च ज्ञास्यन्ति ।
22. शिक्षणाधिगमप्रक्रियायां सूचनाप्रौद्योगिक्याः, एतस्याः विविधप्रकाराणामुपयोगं करिष्यन्ति ।
23. दूरस्थशिक्षायै छात्रसहायतासेवानामुपयोगे क्षमतां विकासयितुं समर्थाः भविष्यन्ति ।

24. दूरस्थशिक्षाकार्यक्रमस्य गुणवत्तां मूल्याङ्कनस्तरं च वर्धिष्यन्ति।

13-1 समावेशीशिक्षा

25. समावेश्याः आधुनिकपरिप्रेक्ष्यस्य तर्कमवगन्तुं क्षमतायाःविकासं करिष्यन्ति।
26. शिक्षायां समावेशीशिक्षायाः अवधारणायाः दृढपक्षाणामन्वेषणं करिष्यन्ति ।
27. विशेषश्रेण्याः छात्राणां शिक्षायाः आवश्यकतां मनसि निधाय शैक्षिकहस्तक्षेपस्थनवीनतकनीकानामुपयोगे च दक्षतां विकासयिष्यन्ति ।
28. विकलाङ्गता दूरीकर्तुं सूचनाप्रौद्योगिक्याः योगदानं प्रति एवं च राष्ट्रियान्ताराष्ट्रियस्तरे एतस्मिन् सन्दर्भे आयोज्यमानानां कार्यक्रमाणान् प्रति जागरूकाः भविष्यन्ति ।

13-2 निर्देशनं परामर्शश्च

29. निर्देशनपरामर्शयोः क्षेत्र अनुभयमानाः समास्या: प्रति जागरूका: भविष्यन्ति ।
30. वंचितवर्गस्य । श्रेण्याः समस्यानामाधारेण परामर्शस्य स्थिती: व्यवस्थिता: कर्तुं सक्षमा: भविष्यन्ति ।
31. व्यावहारिकस्थितिषु मार्गदर्शनस्य गुणक्तायां परिष्कारं करिष्यन्ति ।
32. निर्देशनसेवाभिः परिचिताः भविष्यन्ति ।
33. निर्देशनपरामर्शयोः कृते परीक्षणानां तकनीकीनाञ्च चयनं प्रयोगञ्च करिष्यन्ति।

13-3 पर्यावरणशिक्षा

34. पर्यावरणस्य क्षयेन उत्पन्नाः समस्याः ज्ञास्यन्ति।
35. पर्यावरणसंरक्षणस्थोपायानां विषये जागरूकतां प्राप्स्यन्ति ।।
36. पर्यावरणस्य कुशलप्रबन्धनाय रणनीतीहस्तक्षेपाणां च विश्लेषणं करिष्यन्ति ।
37. राष्ट्रियवैश्विकयोः सन्दर्भपर्यावरणस्य गुणवत्तायाः पक्षाणाम् सन्दर्भसतर्कदृष्टिं स्थापयिष्यन्ति ।
38. पर्यावरणशिक्षायाः पाठ्यक्रमं तस्य दृष्टिकोणमवगमिष्यन्ति ।

13-4 तुलनात्मकशिक्षा

39. भारतीयशिक्षाप्रणाल्याः सन्दर्भे विविधराष्ट्राणां शिक्षाप्रणालीनां शैक्षिकसंरचना-समस्या-नवीनकार्यक्रमाणां सन्दर्भे संवेदनशीलाः भविष्यन्ति ।
40. भारतीयशिक्षा प्रणाल्याप्रयुक्तानां रचनात्मकहस्तक्षेपाणां प्रभावस्य गाम्भीर्येण विश्लेषणं करिष्यन्ति ।
41. भारतीयशिक्षायाः समस्यानां प्रभाविसमाधानान्वेषणाय आवश्यकीमालोचनां विकासयिष्यन्ति।
42. भारतीयपरिप्रेक्ष्ये तुलनात्मकशिक्षायाः प्रासङ्गिकतामवगमिष्यन्ति।

13-5 भाषाशिक्षा

43. छात्राणामावश्यक्तानुगुणभाषाशिक्षणम् अधिगमस्थिती: च रचयिष्यन्ति।
44. भाषाशिक्षणस्य विशेषशिक्षकान् सज्जीकरिष्यन्ति ।
45.भाषायाः प्रकृत्यनुगुणं रणनीतीनां विषये अधिगम- कर्तुः आवश्यकतानां च प्रयोगे विशेषज्ञशिक्षकान् सज्जयिष्यन्ति।

लघुशोधप्रबन्धः

शिक्षाचार्यस्य छात्राः स्वीयलघुशोधप्रबन्धकार्यं पूर्णं करिष्यन्ति । इदं कार्यमनवरततया प्रथमसत्रतः चतुर्थसत्रपर्यन्तं पूरयिष्यन्ति । प्रथमसत्रस्य समाप्तेरनन्तरछात्रा: अस्मिन् कर्मणि सक्षमाः भविष्यन्ति-

प्रथमसत्रम्

46. स्वमार्गदर्शकस्य निरीक्षणे लघुशोधप्रवन्धनिमित्तशोधसमस्या: अभिज्ञानं करिष्यन्ति एवञ्च शोधसंक्षिप्तिकायाः निर्माणं करिष्यन्ति।

द्वितीयसत्रम्

47. अनुसन्धानाय स्वीकृतसमस्यासम्बद्धसाहित्यस्य समीक्षां कुर्युः, सारांशं लिखयेयुः, अन्तिमं रूपं दद्युः एवं च संस्तुत्यै मूल्याङ्कनाय च विभागीयानुसन्धानसमितेः समक्षं सारांशं प्रस्तोतुं समर्थाः भविष्यन्ति

तृतीयसत्रम्

48. अनुसंधानोपकरणस्य चयनं / विकासं कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति। न्यादर्शस्य चयनं कर्तुम् अनुसन्धानसमस्यया सह सम्बद्धानां प्रदत्तानां विश्लेषणं कर्तुमपि समर्थाः भविष्यन्ति |

चतुर्थसत्रम्

49. लघुशोधप्रबन्धस्य प्रदत्तविश्लेषणकार्यं व्याख्यां प्रतिवेदनलेखनं कर्तुं समर्थाः भविष्यन्ति ।
50. लघुशोधप्रबन्धकार्यस्य शोधसारं निर्मातुं मूल्याङ्कनाय विभागीयानुसन्धानसमितेः समक्षं पूर्वप्रस्तुतीकरणं च संगोष्ठ्यां प्रस्तोतुं समर्थाः भविष्यन्ति ।
51. अन्तिमे चतुर्थसत्रस्य सैद्धान्तिकपरीक्षाणां प्रारम्भात् प्रागेव लघुशोधप्रबन्धं समर्पयिष्यन्ति ।